

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit solemne opus expositionis Euangeliorum
dominicalium tocius anni reuerendi magistri Alberti de
Padua ordinis frat[rum] heremitaru[m] sancti Augustini**

Albertus <de Padua>

Vlme, 1480

Feria q[ua]rta q[ua]tuor t[em]por[um] adue[n]t[us]. Sermo. iiii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30888

Quartus

vel explicare qua corrigia vel ligatura facta sit unio christi hūane substantie ad personā uerbi

Tertiam pars.

Exercio cum dicit. Nec in betania facta sunt etc. tangit expressa descriptio de loci oportunitate. Sed querit statim quare uelut euangelista describere locū ubi facta sunt. Et dicendū quod forte causa hec est. quia in omnia que dicuntur de christo nihil est efficacius ad contradicendum iudeis quod testimoniū Johannis quia ipsum iustum et quod plerumque est christum putabant. Ad perpetuā igitur rei memoriam non solum iohannis testimoniū adhibetur. sed etiam circūstantia loci describitur. quod quemadmodū in publicis consuevit fieri instrumentis in quibus ad rei noticiam describitur locus ubi aliquid actum est. dicit ergo. Nec in betania facta sunt transiordanē quod dicitur ad differentiam illius bethanie que circa iordanem est. nam ut dicit glo. duplex est betania una circa iordanem non longe a iherosolymis que erat ciuitas marie et marthe. in qua lazarus dominus suscitauit. Altera uero est trans iordanem que corrupte dicitur betania. deberet etiam dici bethara id est domus aquarū ubi erat Johannes baptizans. Nota quod iordanis fluius ut dicit Ieronimus nascitur de monte libani ex duobus fontibus quorum unus uocatur ior. alter uero dan. que duo nomina simul iuncta iordanis nomen efficiunt. Johannes uero ibi baptizabat. uel quia famosior erat ille fluius cunctis aliis. uel quia transibat per loca deserta ubi habitabat. uel quia helyseus in eodem fluius baptizauerat naamon syrum. Rogemus ergo etc.

Seria quarta quatuor temporum aduētus Sermo. iiii.

Iesus est angelus Gabriel a deo in ciuitate galilee cui nomen nazareth. Luca. Querit ysaías propheta. quis sufficienter digne ualeat christi generationem enarrare dicit. 53. caplo Generationem eius enarrabit. quis in quibus sufficienter nam in perscrutatione istius sacre generationis: philosophi desecerunt scrutantes scrutatio. iudei ubi intellexerunt. heretici errauerunt. Quis etiā hominū digne enarrabit. homo imundus ex imundo conceptus semine. non est dignus hanc purissimam et mundissimam enarrare generationem. Ecce enim ut dicitur Job. decimo quinto caplo. Celi non sunt mundi in conspectu eius quantum magis abominabilis et inutilis homo Cū igitur ut dicit Leo papa accedimus ad intelligendum sacramentū generationis dicitur quod de matre uirgine conceptus est. abigat pulchritudinem terrenarum caligo rationū. et ab in lumine fidei oculis matris

Sermo

dane spine fumus abscedat quod ut consequi mereamur virgi-
nem que sic ineffabiliter concepit verbis angelicis salutem⁹ di-
centes. Ave maria

primā pars.

Issus est angelus Gabriel a. Cum alicui principi ali-
qua sponsa tradenda est quantumcumq; ipse sit mag-
ne potencie et auctoritatis. non accipit sponsam qm
cupit et desiderat nisi super hoc virginis consensu ex-
quirat. Volens igitur deus pater filium mittere in mundu qui
nascetur ex virgine iuxta humane legis consuetudinem. Ne-
quaquam hic sine consensu virginis quaz dudum elegerat voluit
perficere. Sed legationem ad eam misit angelicam ut virginis
exquiret consensu quo fieret mater spōsa et ancilla diuini ver-
bi. Volens igitur beatus Lucas velut cancellarius celestis curie
diuinam generationez nobis describere. i presenti euangelio ta-
tangit. Nam primo tangit noua legatio angelice dignitatis. :
Secundo additur mira allocutio celestis pietatis ibi. Et ingres-
sus angelus ad eam dixit. Tercio postponitur deuota humilia-
tio virginis voluntati ibi. dixit autem maria: Ecce ancilla domi-
ni. R. Circa primum quatuor tanguuntur. Primo enim
ponit quis fuerit missus: Vnde dicit: missus est angelus gabri-
el: Ecce nunci dignitas. Nota q; ad mulierem p̄mam scz euaz
venit malus angelus non q; missus. sed motu proprio. ad hanc
vero mulierem non audebat etiam celestis angelus accedere: nisi
missus igitur ut dicit Ber. noua legatio iniungitur archan-
gelo quatenus h̄m Crisostimum nunciet regis secretum. quod
secretum fide cognoscitur a noui inquiritur discussione. Querit
quare angelus missus ē ad virginē. et dicendum q; ppter tria cō-
ueniens fuit mitti angelū. primo quide rōne misterii incarnatio-
nis dominice q; ppter sui excellenciā nulū aliū exigebat nunciū
Secundo propter honorem nascentis. quia enim recte angelus
mittitur. Vnde loquitur deus pater ad filium Malach. tercio:
Ecce ego mitto angelū meum ante faciem tuam. Tercio ut dicit
Jeronimus. bene enim angelus ad virginem mittitur. quia sem-
per est angelus cognata virginitas. B. Nota etiam q; il-
le angelus non fuit ordinis infimi. sed fuit archangelus. Vn-
de in quadā sequentiā cantatur. Mittit ad virginem non quē-
uis angelum sed fortitudinem suam archangelum x̄c. non autē
quicumq; archangelus mittitur sed Gabriel. Et hoc propter
tria. Gabriel enim interpretatur fortitudo dei. a primo quidem
ut dicit beatus Gregorius quia illū nunciare veniebat qui ē
p̄ditus fortis et potens deus potens in prelio. et ideo talis age

Quartus

lus mittitur qui est fortitudo dei. secundo quia ad illam mittebatur virginem: que sua fortitudine caput antiqui serpentis contriuit. vt dicitur Genes tertio. Tertio quia diuine incarnationis opus erat supra virtute nature et potētia diuina pficiēduz Ideo Gabriel mittitur qui sui presentia ipsam virtute dei insinuet. Secundo ponitur quis illum misit: a deo: Ecce mittentis diuinitas. deo enim conuenit principaliter angelicā mittere creaturam qui ipsam condidit et creauit. Vnde psal. Qui facis angelos tuos spiritus. et ministros tuos flammā ignis. Nota qđ deus mittens angelum. seruit pater filius et spiritus sanctus. pater quidem quoniam ei incumbit prouidere filio de sponsa et genitrice. filius vero misit quia venturus erat in virginē. sed spiritus sanctus sanctificare debebat eandē. tota igitur trinitas misit archangelum. C Tertio ponitur vbi missus est quia in ciuitatem galilee. Et nota quia vt dicit glo. super ysaias. duplex ē galilea. vna ē galilea gentiū diuisa tiris quā salomō dominauit regi Iraz. vt habetur 3. Regū. nono caplo. Altera vero est super mare genazaret. et est galilea iudeorum ad ciuitatē prime galilee non est angelus missus. sed ad ciuitatem que est in altera galilea. Deinde ponitur nomen ciuitatis. Cui nomen nazareth: nazareth autem interpretatur flos et bene ille locus conuenit conceptioni christi. eo qđ ipse velud flos de matre virgula sit conceptus. Vnde psal. vndeatmo. Egređietur virga de radice yesse et flos de radice eius ascendet. quod exponens Ber. dicit florem intelligere filium et virgulā matrem quoniam et virgula floruit absqđ semine et virgo concepit non ex homine. nec virge vigorem floris leuit emissio. nec vginis pudorē sacri peditio. Nota qđ christus flos est huius qđ dicitur Can. primo Ego flos campi et lilium conualthum qui quidem flos vt dicit Ber. in flore ciuitatis et de flore virginittatis concipitur. Est autē christus flos ppter pulchritudine. puritatem. odorem et vigorem pulchritudine delectat. puritatem sanctificat. odore recreat. et vigorem confortat. D Quarto ponitur cui missus est angelus. Et tanguntur circa personam cui facta est illa missio quatuor scilicet puritas virginalis. status maritalis. nobilitas originis et dignitas nominis. Primo igitur commendat euangelista personam cui facta est missio dicens: ad virginem. multe virgines erant in mūdo. ex qđ oībo illa gloriofa electa ē. vt deū pīt accipiat et hoīem Ad vginē igit missus ē agls. nō qđ licet vginē. s̄ vt dicit b. virginem mente. virginē corpore et possessione. nec fuit illa vgo subito et a casu inuenta. sed eternaliter p̄ordinata. Vñ dicit damas. 4.

Sermo

libro capitulo sexto. Ipsa dei genitrix pre eterno et p̄uisio dei
consilio est predeterminata ⁊ diuersis ymaginib⁹ ⁊ sermōib⁹
prophetarum p̄ spiritum sanctum preymagiāta ⁊ perpdicata fu
it. ⁊ Queritur quare xps ex virgine voluerit concipi et
nasci. dicendum qd xps voluit nasci ex virgine propter quinqz
Primo propter nascentis dignitatem. talis namqz partus eum
decebat. vt sicut nullus est filius eo dignior. ita matre eius vir
gine nulla reperatur dignior. Secundo hoc fuit rōnabile vt ge
neratio ipsius tp̄alis ex matre esset aliquale vestigium genera
tiois eius eternaliter ex patre sicut matre. et hec ratio potest ha
beri a Damasceno quarto libro caplo sexto. Tercio hoc fuit cō
ueniens quia filius iuxta legis preceptum. Exo. vicesimo ca.
Honozē debet huac maternū. honoz autē maximus est virgini
tas. Quarto hoc conueniebat nobis. nam vt dicit aug⁹ : phas
non erat vt per eius aduentum violaretur integritas qui vene
rat corrupta saluare. Quinto hoc fuit cōueniēs ad cōplementuz
operum dei. hominem enim fecerat deus sine viro et femina. vt
adam de viro autem feminam fecerat vt euaz. de viro autem et
femina continue fauit hominem. Ad cōplementum igitur di
uine factiois erigebatur vt hominem de femina faceret sine vi
ro quod cōpletum est in virgine. Et hec est ratio Anselmi in li
bro de cōceptu virginali ⁊ Deinde scdo ponitur virgi
nis status maritalis. Desponsata viro: desponsata erat vt dicit
Augustin⁹ homini iudeo. sed placuit altissimo deo. Cui nomen
erat ioseph: ioseph interpretatur accrescens. et in isto ioseph cō
pleta est prophēcia Genes quadragesimo caplo. vbi dicit. be
nedictiones patris tui confortate sunt benedictionib⁹ patris ei⁹
donec veniret desiderium collium eternorum Illa autem benedi
ctio fuit ex imitatione dextri ex celsi. quia illa que sibi desponsa
ta erat accepit benedictionem accrescendi. vt illud dicitur non
opere naturali. sed benedictione celi desup et etiam vxor eius ge
nuit deum. Vnde Deutro. p̄lt. capitulo. Dei benedictio eius q̄
appuit in rubo. Nota qz h̄ scā virgo quā de⁹ elegerat despon
sa fuit ioseph. ⁊ iā facta desposacōe nulla iterueniēte libidie mis
sio āglīca dei delata est. Et iō querit cū xps ex virgine nasci vo
luerit. q̄re nō qualitercūqz virgine sed desponsatā voluit eē ma
trē ex q̄ ei⁹ fiet corp⁹ Dicit⁹ q. 6. s̄t cū q̄re ex desposata v̄gine
xps voluit cōcipi. Primū ē h̄m Ambro. vt desposacō tollerēt sus
picōez criminis a cōcepto v̄gineo. si. n. cōcipi s̄t inupta v̄go ifama
ta fuisset m̄ domini falso crimine. Vnde Am. sciebat de⁹ tenerā
esse virginitis verecundiam. et lubricam famam pudoris nec pu

Quartus

tauit ortus sui fidem matris iniuriis ascernendam. Secunda causa est vt dicit Damascenus. vt partus virginis dyabolo celaretur. sciebat enim cristus nasciturus esse ex virgine. et ideo obprobabat si aliqua virgo conceperet vt ipsam infamaret. Cum igitur virgo desponsata concepit. nec conceptum eius cognouit nec diffamare potuit. Tercia causa hinc Origenem. vt sponsus esset in solatio virginis et ministerio. Quarta causa vt ostendat dominus matrimonium esse licitum. Quinta causa vt matri domini haberet aliquid cuiuslibet status. scilicet virginitatis. matrimonii et viduitatis Sexta causa vt ostenderetur quod facta desponsatione ante conuentionem coniugii remanet arbitrium transeundi ad meliora vota alterutro irrequisito vt est religionis ingressus qua anima desponsatur deo. Unde virginem desponsatam deo christus elegit. et ad honorem desponsationis diuine transiit. ¶ Deinde ponitur nobilitas originis: de domo Dauid: que erat domus regalis. descendit enim ioseph a dauid secundum carnis propagationem. et per salomonem que fuit linea regalis. Sed quereret aliquis. quare non videtur ex hoc quod beata uirgo fuerit de domo dauid quia de solo ioseph hic dicitur. Et dicendum hinc Hieronimi. et Damasceni. quia non fuit consuetudo scripturae alicuius genealogiam per mulieres describere. et ideo non ponit hic directe generatio virginis. quia tamen erat legis ad populum vt quilibet de domo sua uxorem acciperet. ioseph cum esset iustus de domo dauid vnde traxerat originem desponsatam suscipere virginem voluit. Et ideo cum dicitur esse fuisse de domo dauid. hoc ideo de virgine intelligas. ex quo apparet cristum natum fuisse de domo dauid. quamquam in conceptione eius nihil fuerit ioseph operatum. ¶ Deinde ponitur virginis honorabile nomen. consueuerunt homines querere de sponsa alicuius que sit origo eius quod sit et nomen eius. Et respondit euangelista quia est: de domo dauid et nomen virginis maria: Ecce dignitas nominis. Nota quod frequenter nomina imposita indicant de conditionibus nominati. Hoc autem nomen maria triplicem habet interpretationem propter quod ostendit huic virginem quod christum genuit. dicit enim maria stella maris. dicitur illuminatrix. dicitur et domina. vere quidem hec uirgo beata fuit stella maris que nauigantibus nobis per hoc mare securi irradiat. Unde Beda super Lucam. Maria inquit quasi sidus eximium in fine huius seculi gratia privilegii specialis effulgit. Secundo hec uirgo de maria. illuminatrix quoniam ex ipsa velis ex stella precessit sol qui illuminat omnes hominem venturam in hunc mundum. Tercio hec uirgo domina de singularis. cum enim omnes mulieres subiecte sint virginis. hoc tamen omnibus

Sermo

dominatur quia genuit dominum celi et terre. multe igitur mulieres nunc et prius dicte sunt maria. sed ista singulariter. Et quod tum ad istas ultimas interpretationes dicit Crisostomus. maria hebrayce stella maris. latine vero domina vocatur et merito quia et totius mundi dominum et lucem seculis meruit generare perhenem.

Secunda pars.

Secundo cum dicitur. Et ingressus angelus ad eam: tangitur noua allegatio angelice dignitatis. In qua parte quinque ponuntur. Primum est angelica reuerentia et more salutationis. Et scias quia ut dicit be-

da verborum que hic ponuntur solemniter ordo notandus est. totusque artius cordi inserendus. quanto manifestius apparet quod in ipsa tota nostra redemptoris summa consistit dicit igitur euangelista. Et ingressus angelus ad eam ingressus est. ostenditur primo enim ex eo quod angelus ad eam ingressus est. ostenditur virginis pudicitia quia non foris vagantem eam repperit angelus. sed ut dicit Crisostomus. solam in penetralibus quam nemo virorum viderat solus angelus repperit solam sine comite solam sine teste. Considerandum est secundo in qua ei forma angelus apparuit. Et dicendum quod beata virgo vidit ad se ingredientem angelum non visione ymaginaria. sed angelus formauit sibi corpus lucidum ut etiam sensibilibus virgini appareret. Unde dicit augustinus in sermone ex persona virginis. venit ad me Gabriel an angelus faue rutilans. veste coruscans. iactu mirabilis. aspectu terribilis quia enim illum nuntiabat qui corpus ex virgine volebat assumere. congrue corporali specie debuit apparere. Deuote autem tertio considerandum est quid nam repperit angelus virginem agentem in ipsa hora sui ingressus. Et dicit quod licet depingant pictores manibus operante ego tamen credo quod ipsa virgo beata tunc ocio non vacabat nec alicui erat operi occupata sed tota erat abstracta in contemplatione meditando super salutem humani generis qualiter scilicet per virginem deus debeat humanum genus saluare. in hoc igitur actu tam intime contemplationis quo erat totaliter deo coniuncta et ad eam ingressus est angelus et forte nunquam in tanta fuerat contemplatione quanta tunc erat rationabile ei videtur quod tunc corporaliter sibi diuinum meretur verbum quando spiritualiter tota manebat in contemplatione ipsius. R. Ingressus autem angelus ad virginem: quid egerit audiamus. Magna quippe cum reuerentia eam salutauit et dixit. Ave. Salutationem nunquam inuenimus datam fuisse mulieri ab angelo quia ipsa fuerat causa

Quartus

vt salutationem perderemus. hęc vero mulier primo ab angelo salutata ē. quia per ipsam salus mundi erat ventura. curialis fuit celestis ille nuncius. qui ante virginem salutauit q̄ diuinā explicaret legationem salutans igitur angelus virginem dixit: **Aue** gracia plena. In qua salutatione laudabiles eius conditiones describit. sicut cum aliquem salutamus titulum laudis apponimus. vt Sanctissimo patri summo pontifici. Inclito Imperatori semper augusto. Illustri regi francorum. Venerabili in christo patri generali priori &c. Describit itaq; in salutatione euangelica virginis multipliciter priuilegium. Primo enim tangit grace plenitudinem: **Aue**: hic mutatum est nomen eue ⁊ res qua ipsa fuit plena ve. sed illa fuit sine aliquo ve ab a quod est sine et ve: gracia plena. vere plena ⁊ semp plena quia dicit Jeronimus ceteris per partes in maria v̄o tota se ifundit gr̄ie plenitudo. Sic ei in sole deus posuit omnes virtutes alioꝝ siderum: ita in maria omnem gr̄iam aliorum sanctoꝝ. Deinde tangit angelus circa eam diuinum consortium. dominū tecū: cum oibus sanctis est dñs. et tamen cum virgine excellentissime erat tuꝝ qua nullus homo nec humani generis inimicus erat tanto amplius tecum erit deus quanto extra partum et semine creatura fueris purior. Deinde tangit angelus benedictionis virginę munus singulare: **Benedicta** tu in mulieribus: vere benedicta super omnes mulieres. quia in ipsa maledictio eue mutata est in benedictionem: benedicta etiam super omnes homines que deum genuit et hominem. benedicta et super omnes angelicam creaturam. dum angelorum peperit regem. **L** Querit quare angelus salutans virginem nomē illiꝝ tacuit: dicendum q; forte nomen eius tacuit propter tria. Primo propt̄ virginis excellentiam. excellentes enim personas cum salutamus non nominamus. h̄ nomen cordi retinemus vt salue pater aue rex. Secundo ideo tacuit nomen vsitatum quia aduenit ei nomen specialis dignitatis quo nominanda erat. sicut cum aliquis est factꝝ prior. obmissio vsitato nomine dicimus eum priorē nominando. Tercio ideo nomen eius tacuit quia non mittebat ad eam salutandā inquantū erat maria. h̄ inquantū erat gracia plena. **M** Secundo ponitur virginis modestia que cum audisset: nouam salutationis formam: turbata est: aliquali timore non perterrita. Vnde modestę tetigit euangelista mentis eius affectum. Nota q; tres sūt cause quare virgo timuit. primo quidem propter angeli presentiam. quoniam et si consueta erat videre angelum: tamen nouus modus apparitionis in lumine et splendore eam perturbauit:

Sermo

Vnde cāntat ecclesiā. Expauescit virgo de lumine. Secundo iō
timuit quia angelus virilem speciem demonstrabat. nam vt di
cit Criso. Trepidare virginū est ad omnes viri ingressus pauē
omnesq; viri affatus vereri. Et iō vt dicit Am. libro. i. de offici
is. Salutata virgo ab angelo tacet et mota est in introitu eius
atq; ad virilē sexus spēm virginis pegrinat aspectib9. Tertio iō
turbata est qz eā angel9 in suo hōne laudauit. et sādte mentes
quanto ampli9 grācis et laudib9 excolunt tātomagis timent
Vnde dicit q; turbata est in hōne ei9. Deinde tangit virgis
prudenciā: et cogitabat qualis esset illa saluatio: nō mireris si
cogitabat. quia nunq; fuerit audita talis saluatio. Considera
virginis grauitatem quia nō fuit p̄mpta respondere angelo. s;̄
tacuit. considera prudenciā quia cogitabat. considera prudēciam
qz vt dicit Ambro. i. de officiis. quāuis virgo esset curialis ⁊ hūi
lis pre verecundia tamen non resalutauit salutantez angelū nec
vllum tulit responsum. Ab illa igitur virgine tertē addiscant
virgines verboz vitare lasciuiā. quia vt dicit Beda maria eti
am salutationem verebatur. **N** Tertio ponitur angelica
allocutio. Videbat enim angelus virginem trepidantem et co
gitantem. et ideo vtriq; rei cupit satisfācere. primo enim timorez
expellit: ⁊ ait angelus ei. ne timeas maria: Nota q; ē p̄puz bo
noram spiritūū qz licet in primo eoz aspectu timeat hūana fra
gilitas cōsequenter tñ timorē expellit. iō aī voluit angelus ti
morē a virgine expellere vt aduerteret ad intelligentiā diuine
incarnationis quā annunciare volebat. vnde et familiariter cu
ius nomen primo tacuerat nunc vocat ex nomie vt audito no
mine p̄prio ad se redeat virgo. Est autem sciendum quia vt dicit
Petrus rauenen. angelus confortans virginē ne timeat nō si
ne metu metum discutit audientis. hec em̄ dicens et ipse ange
lus timet et admiratur. stupet em̄ totum deum venire intra vir
ginales angustias. cui tota totius simul angusta ē creatura. De
inde quia videbat angelus virginem de salutatione cogitante.
ideo eandē explicat salutationem. annuncians cū hoc verbo cō
ceptū. dicit ergo non mireris si dixi grācia plena: Inuenisti em̄
grāciam apud deū. Nota qz inuenit virgo apd deū grāz plena
rie sanctificationis quia ante fuit sancta q̄ nata vt dicit Ber. ha
buit grāciā confirmationis quia nunq; potauit seu peccare po
tuit: habuit grāciā diuine generationis. nihil em̄ maius ē i di
uinis q̄ deum p̄rem gnare. verbū quod tñ virginē est cōicātū
habuit grāciam secunditatis et pudoris. Vnde Petrus rauenen.
loquens ad virginem. virgo inqt te matrem preslitit grācia nō

Quartus

nostra. genitricē te pietas voluit dici quā nō sciebat integritas
i tuo aspectu tuo partu creauit pudor. auda est castitas. integritas
roborata est solidataq; uirginitas. Deinde quando dixerit an-
gelus: domin⁹ tecum: aperit qualiter singulari modo conceptū
deus sit cum uirgine. Ecce concipies et paries filium: tangit
autem conceptum uirginis quali per eadem uerba ysa. z. c. Ecce
uirgo concipiet et pariet filium et uocabitur nomē eius emanu-
el. ut ostendat eam esse uirginem de qua hic dictum est Et uo-
cabis nomē eius ihesu. Ihesus interpretat saluator ⁊ saluator oim
nunquid saluare matris uirginitatem congruebat. et nasci hec
que dicta sunt de conceptu uirginis pertinet ad humanitatem
uerbi. ¶ Deinde tangit diuinitatis magnitudinē ⁊: Nūc
erit magnus glo. Ambros. non q; ante partum uirginis mag-
nus nō fuerat sed quia potenciam quā naturaliter dei filius ha-
bet homo accepturus erat ex tempe. consequenter tangit ange-
lus que sit illa magnitudo nascituri: Et filius altissimi uocabit
nihil est maius q; filium esse altissimi dei. non per adoptionez
ut nos sumus filii dei sed naturaliter quomodo cristus est dei fi-
lius. Deinde quia dixerat angelus Benedicta tu in mulierib⁹
assignat illius benedictionis causam. uidem⁹ autem q; sepe be-
nedicuntur parentes in filiis. sicut alicui uirtuoso dictū⁹. bene-
dicta mater que te genuit. sic uirginem gloriosam in filio bene-
dicimus dicentes illud Judith. 13. Benedicta filia tua domino
quia per te fructū uite edicauimus Et ideo assignat causaz bene-
dictionis uirginis ex principatu nascituri dicens: Et dabit illi
dominus deus sedem dauid patris eius: Et est aduertendū q;
primo dixit christum filiū altissimi. nunc uero dicit dauid eē pa-
trem eius quod esse non posset nisi in cristo duplex esset natura
diuina iuxta quā est filius dei. et humana h̄m quam est fili⁹ da-
uid. Et quia h̄m carnem fuit filius dauid ideo cristus regnuz iu-
deorum etiam iure habuit hereditarie successionis. Unde Ihere:
33. Ecce dies ueniunt dicit dominus. ⁊ suscitabo dauid germen
iustum. et regnabit rex ⁊ sapiens eit. ¶ Deinde ostendit
ubi et quantum sit regnaturus. Et regnabit in domo iacob in
eternum. Aduertendū q; non exercuit crist⁹ in mundo tempo-
rale regnū iurisdictionem et ideo spiritualiter regnat in domo ia-
cob. de domo autem iacob licet h̄m carnem soli mundi sit. tamē
quia domus iacob magna in fide religionis fundata erat qm in
carne et sanguine. ideo omnes fideles de domo iacob sunt. ⁊ iu-
dei non credentes: de domo dauid non sunt. et regni eius nō eit
finis. Unde Dani. secundo. Potestas eius potestas eterna: que

Sermo

non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Quarto ponitur virginis interrogatio. cum enim tanta locutus fuerit angelus postea tacens expectans virginis responsū. Dixit autē maria ad angelum: considera quia cum salutasset angelus virginem cum tanta illi euangelizasset in omnibus ipsa tacuit: et nunc primo locuta ē. vt dicit Criso. Propositū sue mentis reuerenter exposuit. vitam videlicet virginalem se ducere decreuisse. **R.** Quomodo inquit fiet istud vt concipias et pariam altissimi filium quomā virum non cognosco: id est proposui nō cognoscere alias enim interrogatio nulla esset Considera quantum illa gloriosa femina virginitatem amabat. cum enim alie mulieres amore prolis. non sollicitentur de virginitate perditā illa tamen audiens se debere concipere altissimi filium cuius regni non est finis. nihilominus de mentis sue virginitate sollicita dicens: Quomodo fiet. Nota quia vt dicit Criso. ipsa fuit prima femina que deo voluit virginitatem. sed tunc queritur quomodo consentit matrimonio. vt conciperet sponsū. peccaret enim mortaliter q̄ factō voto continentie assentiret in matrimoniū. Et si dicas q̄ consentit in matrimoniū cum intentione. tamen vt nūc q̄ sequeretur carnalis copula. Contra. tūc si fuisset verum matrimoniū. quomiam talis intentio dirimit matrimoniū. et contra est sibi. Et est dicendum. h̄m intentionem beati augusti. in libro de bono coniugali. q̄ maria et ioseph anteq̄m fieret mutua desponsatio virginitate h̄uāe p̄posuerāt et sancti spiritus reuelatione vtriusq̄ persona consentit in matrimoniū. nec alter consentiret nisi docente spiritu sancto alter alterius cognouisset propositum. postea vero quod p̄posuerant corde. vterq̄ exprimens verbo deo voluit. Et cum queris vtruz beata virgo consenserit in carnalem copulam. dico h̄m eundem q̄ non consentit nisi deus de hoc specialiter reuelaret. verum igitur matrimoniū fuit. sed ad carnalem copulam nec consentiens erat nec dissentiens q̄d̄iu non doceretur sancti spiritus reuelatione quid esset agendum. **S.** Quinto ponitur conceptus virginis explicatio: Et respondens dixit ei. Delectabatur angelus multum vt videretur loqui cum virgine vnde etiam ei ad singula respondebat. Spiritus sanctus. Nota quia vt dicit Ambro. sup̄ Luc. Nō solum deus condidit creaturas. sed etiam hunc mundū multiplicandum generationes eis contulit q̄ seruarent et potuisset ordinare alium modum. quando igitur voluit potuit istum ordinem imitare quod et factum est in conceptu virginali. igitur q̄ sicut spiritus sanctus ex aquis sup̄ quas ferebatur in principio mundi

Quartus

produxit animal aquatile. ita ex purissimis sanguinibus virginis produxit corpus christi. Item sicut virga aaron floruit sola diuina virtute Nume. 12. c. Item sicut flos ex virgula solo afflatu a vere producit. Item sicut ymago formatur in speculo sola presencia sacra. Superuenit igitur spiritus sanctus in virginem quemadmodum ros descendit super rosam vel liliū dans illi cōcipiendi virtutem. ¶ Deinde ponit incarnationē christi. Et virtus altissimi: dei verbum est virtus altissimi. vt dicit apostolus. 1. Cor. 1. c. Obumbrabit tibi. Nota qd diuinū verbū qd ē virtus altissimi intelligit obūbrasse vrgini dupliciter. Pri^o pp̄t carnē assumptā. sicut sol obumbrat nobis. vt quod in se intueri non possumus. obumbratione nebule videamus. Secundo pōt hoc intelligi quia sicut umbra refrigerat. ita diuinū verbū remouit a virgine omnem concupiscencię estum. Deinde ostendit quā nasciturus erit filius dei Ideoq; et quod nascetur ex te sanctum bene sanctum est qd supueniente spiritus sancto ex virgine natus est vocabitur filius dei: quia enim virtus altissimi est filius dei si hęc virtus obumbrabit vrgini assumendo carnē hoc quod nascetur ex ea vocabit filius dei. Deinde angelus inducit exēplū vt confirmetur cor virginis marie Et ecce Elizabeth cognata tua: vxor zacharie erat cognata virginis ex parte matris. q̄a beata anna mater virginis fuit de genere sacerdotali. sed ex parte patris fuit de domo regia. hoc enim fuit speciale in populo iudeorum vt regia tribus et sacerdotalis posset misceri. et ipsa concepit filium: iohannē baptistā: In senectute sua: quod videtur etati non cōuenire: a hic mēsis: scz est: sextus illi: natiuitatis a conceptu. fuit eniz beatus Jo. cōceptus septimo exeunte februario que vocatur sterilis. quia em̄ inepta fuerat generationi: ab omnibus vocabatur sterilis. Nota quia circa conceptū elizabeth tangit angelus senectutem. quod est defectus etatis et sterilitatem que est defectus nature. quoz vtrumq; erat conceptioni cōtrarium quaten⁹ virgo in qua florebat iuuentus que fecunditatis virtutem supueniente spiritus sancto debebat suscipere et non dubitare. vnde angelus infert: quia non erit impossibile apud deum omne verbū. nullum verbū est deo impossibile qui generando filium omnem rationē verbi in ipso produxit. Vnde p̄s Omnia quecuq; voluit fecit &c. Tercia pars. ¶

¶ Secundo cum dicitur. Dixit autem maria &c. tangitur deuota humiliatio virginę voluntatis. Considera qd non verbis locuta est virgo in tanta profunditate misterii et nihilominus pauca verba protulit. q̄niaz

Sermo

verborum multitudinem debet fugere virgo. Audiamus ergo
vos virginis: Ecce ancilla domini. Ecce quæta virginis humilitas
que ut dicit. Be. dum mater eligitur. ancillam se sui conditionis
appellat. Nota quod in ter omnia que maxime quantumcumque deco-
rant virginem est humilitas que tantum placuit filio dei ut ip-
sum de celo traheret. ut ex virgine carnem assumeret quemad-
modum ferrum trahitur ad magnetem. et tantum placuit christo
illa responsio virginis cum dixit: Ecce ancilla domini: quod ex hoc
magis se appellat in scriptura ancille filium quam virginis. Unde
per ps. Ego servus tuus inquit et filius ancille tue. Que est illa
mulier cui talia promitterentur et vocaret se ancillam. quin poti-
us exaltaret se super sidera. unde et prima mulier cum audisset a
serpente. Eritis sicut dii statim in superbia elata contra creato-
ris imperium extendit manum ad fructum ligni vetiti. hec vero
sancta virgo audiens se deum genituram. ancillam et non ma-
trē se vocat. **R.** Deinde ponitur assensus virginis cum desi-
derio: fiat mihi secundum verbum tuum: consentit diuine dipen-
sationi et optat fieri quod dictum est ab angelo: quantum ad
duo et ut concipiat sancti spiritus virtute: et ut altissimi gene-
ret filium. Quod putas gaudentes fuisse angelum et exultantes au-
diens virginis consensum et desiderium audiens sic promptam
humilitatem et obedientiam. videns quia non frustra ad virgi-
nem missus fuerat. sed responsionem deo acceptabilem relaturus
ad ipsum qui miserat reuertebatur. Considera virginis fidem et
desideriumque illud credidit et in se fieri desiderauit virginem
scilicet deum concipere. quod nunquam a seculis fuerat auditum. nisi
quam reperit. a nemine visum nec ab aliquo cognitum. et hec qui-
dem credidit. nec multis rationibus adductis sed parua dispu-
tatione cum angelo habita. Nota quia ut dicit Damascus. ter-
tio libro ca. secundo. Statim post superassensum virginis spiritus sanctus
superuenit super ipsam secundum domini sermonem quem dixit an-
gelus purgans ipsam et virtutem susceptans dei verbum tribu-
ens. similiter autem et grauatum ut idem dicit quarto libro ca. 6.
Tribuit creatori creari. et plasmatori plasmari. et filio dei in deo
incarnari et humanari ex castis et incontinentibus eius carnibus
ac sanguinibus. Statim in parua carnis substantia totum corpus
christi formatum fuit omnibus corporalibus lineamentis et per-
fectum fuit statim anima rationali ac que erat gratia plena et
gloria et in ipso eodem instanti fuit et diuinum verbum iunctum
inseparabili veritate personali. Unde Gregorius de primo oratione mo-
nat. **Agos** annunciare inquit angelis et adueniente spiritu sancto

Quintus

mox verbum in vtero. mox in terra natum verbum caro factum est. Igitur concludit Johannes os aurei dicens. fiat sine virili semine conceptus in virgine. nascatur de spiritu sancto integra carne. sanctum quod nascitur in terra de homine matre sine homine patre. vocatur dei filius. Qui cum etc.

Seria sexta Introductio Sermo. v:

Exurgens maria abiit in montana cum festinatione in civitatem iuda etc. Luc. primo In expositione euangelii quarta ferie diutius immorati sumus et longum sermonem pertraximus. hoc enim exigebat incarnati verbi misterium. si quomodo illud unicum verbum multis possemus verbis aperire. ut loqui etiam verba eiusdem virginitatis et deuotius perscrutamus. Nunc ergo potestate contemplationis suauitatem propriam intueamur fragilem culpam et conuertamur ad orationem. ut quod incepimus valeamus perficere. exorantem pro nobis virginem quatenus nobis amittretur virtus et scientia. Exaudi virgo exaudi altissimi dei genitrix exaudi plena gratia munus itaque salutationis angelice tibi offero dicens. Ave gratia plena etc.

prima pars

Exurgens maria abiit in montana Exercitati sunt in cognitione signorum ex his que apparent in muliere pregnantis de conditionibus nascituri prenoscantur et considerant. attendunt enim gestus mulieris qualiter se habet in moribus. qualiter in positionibus. qualiter et quid loquatur. qualiter aspiciat. qualiter somniat qualia considerat etc. multa obseruant naturalia signa ex quibus aliquando preiudicant qualis futurus sit conceptus pregnantis. Sed quia virgo maria supra naturam concepit. nequaquam naturalibus sed supernaturalibus signis potuit fetus sui cognosci sublimitas. non enim consuetas habuit pregnantum passiones. Volens igitur euangelista ante partum virginis nos instruere qualis sit quem virgo concepit. eiusdem virginis pregnantis deuotos nobis insinuat gestus. Igitur in presenti euangelio ubi de his agitur tria nobis dantur intelligi. Primum est modestus virginis gestus. Secundum est virtuosus vocis affectus ibi. Et factum est ut audiuit et cetera. Tertium est deuote laudis affectus ibi: Et ait maria etc. Circa primum tria tanguntur in euangelio: Primum virginis incensus. Exurgens maria: de domo propria in qua ipsa angelus salutauerat de secreto sue habitatiois loco et de inti